



Ελληνική Δημοκρατία
**Εθνική Επιτροπή
Βιοηθικής & Τεχνοηθικής**

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ & ΤΕΧΝΟΗΘΙΚΗΣ

ΣΥΣΤΑΣΗ

**Για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης κατά
την υγειονομική κρίση της Covid-19**

Φεβρουάριος 2022

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ & ΤΕΧΝΟΗΘΙΚΗΣ
Νεοφύτου Βάμβα 6, Τ.Κ. 10674, Αθήνα, τηλ. 210- 88.47.700, φαξ 210- 88.47.701
E-mail: secretariat@bioethics.gr , url: www.bioethics.gr

Το κείμενο αυτό αποτελεί συνέχεια της Σύστασης της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής & Τεχνοηθικής (ΕΕΒΤ) για την «υποχρεωτικότητα του εμβολιασμού σε ορισμένες επαγγελματικές ομάδες στον χώρο της υγείας» [14.06.2021]. Στην εν λόγω Σύσταση εντοπίζεται το πρόβλημα της παραπληροφόρησης (disinformation), της εσφαλμένης πληροφόρησης (misinformation), των παραποιημένων ειδήσεων (fake news) και της κακόβουλης πληροφόρησης (malinformation) ως δυναμικών εμποδίων για την εξέλιξη του εμβολιασμού του πληθυσμού κατά της πανδημίας της Covid-19. Στα εμπόδια αυτά, που διεθνώς χαρακτηρίζονται ως «διαταραχές της πληροφόρησης» (information disorders),¹ ενδέχεται να προσκρούσουν τα περαιτέρω προληπτικά μέτρα δημόσιας υγείας. Πράγματι, στρεβλές αντιλήψεις και παρερμηνείες, σε συνδυασμό με το πολύπλοκο και μεταβαλλόμενο πληροφοριακό περιβάλλον στο διαδίκτυο, συνεχίζουν να «κατασκευάζουν εχθρούς» και να τροφοδοτούν τη ρητορική μίσους² και τη δυσπιστία προς την επιστήμη και το σύστημα υγείας,³ δημιουργώντας ένα τοξικό κλίμα ανασφάλειας, ιδίως ως προς το ζήτημα του εμβολιασμού.⁴

Σύμφωνα με σχετική μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), η παραπληροφόρηση έχει άμεσες και μετρήσιμες συνέπειες. Πιο συγκεκριμένα, τους πρώτους τρεις μήνες του 2020, 6000 άτομα παγκοσμίως νοσηλεύτηκαν, λόγω παραπληροφόρησης για την Covid-19 (πληροφοριοδημία/infodemic), και τουλάχιστον 800 έχασαν τη ζωή τους, ενώ θα μπορούσαν να είχαν προλάβει εγκαίρως τις συνέπειες της νόσου.⁵ Καθώς η πανδημία εξελίσσεται, φαίνεται ότι τα μεγέθη αυτά αυξάνονται δραματικά. Γενικά, είναι πλέον αποδεδειγμένη η αρνητική συσχέτιση μεταξύ υιοθέτησης παραποιημένων/παραπλανητικών ειδήσεων ή αφηγημάτων συνομωσίας για την Covid-19 και λήψης σχετικών μέτρων προστασίας της υγείας.⁶ Σύμφωνα με πρόσφατη πανελλαδική έρευνα,⁷ ο ένας στους πέντε πολίτες που αποφάσισε να μην εμβολιαστεί δηλώνει ότι επηρεάστηκε από όσα έχει διαβάσει ή ακούσει.

Η υγειονομική κρίση της Covid-19 ανέδειξε τη σημασία της ορθής ενημέρωσης, της ευαισθητοποίησης και της εκπαίδευσης των πολιτών στα θέματα της παραπληροφόρησης και της εσφαλμένης πληροφόρησης (των διαταραχών της πληροφόρησης εν γένει). Τα φαινόμενα αυτά ενισχύονται ιδιαίτερα με τη χρήση νέων τεχνολογικών εργαλείων, όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη, αλλά και των δυνατοτήτων προσωποποιημένης προσέγγισης και επικοινωνίας των πολιτών μέσα από τις δημοφιλείς ψηφιακές πλατφόρμες. Παράλληλα, εμπειρικές έρευνες⁸ έχουν δείξει ότι η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά εμπιστοσύνης των πολιτών προς τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (κυρίως τηλεοπτικούς σταθμούς), γεγονός που ενισχύει τις τάσεις δυσπιστίας και αρνητικής στάσης προς πληροφορίες και προτεινόμενα μέτρα που προέρχονται από επίσημες πηγές. Ατομικές

¹ Βλ. <https://fakenews.publicdatalab.org/>

² Velasquez, N. et al. (2021). Online hate network spreads malicious COVID-19 content outside the control of individual social media platforms. *Scientific Reports*, 11(1), 1-8.

³ <https://med.stanford.edu/news/all-news/2021/09/infodemic-covid-19.html>

⁴ Όπως φαίνεται στην περίπτωση της Ιταλίας, η παραπληροφόρηση αυξητικά στοχοποιεί τους εμπειρογνώμονες και την επιστημονική κοινότητα, τα εμβόλια και τις εκστρατείες εμβολιασμού. Βλ. <https://www.disinfo.eu/publications/the-disinformation-blame-game-whom-do-covid-19-hoaxes-attack-in-italy/>

⁵ Fighting misinformation in the time of COVID-19, one click at a time, World Health Organization (WHO), <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/fighting-misinformation-in-the-time-of-covid-19-one-click-at-a-time>

⁶ Βλ. π.χ., Allington, D., Duffy, B., Wessely, S., Dhavan, N., & Rubin, J. (2021). Health-protective behaviour, social media usage and conspiracy belief during the COVID-19 public health emergency. *Psychological Medicine*, 51(10), 1763-1769.

⁷ <https://www.dianeosis.org/2021/11/oi-ellines-meta-apo-20-mines-pandimias/>

⁸ Βλ. πχ, <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2020/>

πεποιθήσεις και πρακτικές, συνθήκες ιδεολογικής ή συναισθηματικής πόλωσης και το ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο μπορούν επίσης να επηρεάσουν την έκθεση σε παραπληροφόρηση. Σημειώτέον ότι η Ελλάδα παρουσιάζει υψηλό βαθμό ευαλωτότητας στην ψηφιακή παραπληροφόρηση.⁹ Επομένως, αναδύεται η ανάγκη για έναν δεοντολογικό προβληματισμό που συμπεριλαμβάνει ταυτόχρονα την ηθική της δημόσιας υγείας, την ηθική του διαδικτύου και την ηθική της δημόσιας πληροφόρησης.¹⁰

Καθώς το ζήτημα της παραπληροφόρησης στο διαδίκτυο είναι ιδιαίτερα σύνθετο και με πολλές συνιστώσες, η αντιμετώπισή του μέσω δημόσιων πολιτικών απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και σε πολλά επίπεδα. Κατά τα τελευταία χρόνια, έχουν παρουσιαστεί διάφορες συστάσεις προς αντιμετώπιση του φαινομένου από πολλούς φορείς, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή,¹¹ ο ΟΟΣΑ,¹² η UNESCO¹³ και τα Ηνωμένα Έθνη.¹⁴

Κάποιες ευρωπαϊκές χώρες¹⁵ έχουν ιδρύσει ειδικές υπηρεσίες για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης, ενώ η πιο συντονισμένη δράση μέχρι στιγμής πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Ψηφιακών Μέσων (EDMO).¹⁶ Ήδη οκτώ εθνικοί κόμβοι (EDMO hubs) ξεκίνησαν τη λειτουργία τους κατά το φθινόπωρο του 2021,¹⁷ ενώ αναμένεται μια πιλοτική ίδρυση δομών, με προοπτική περαιτέρω υποστήριξης από τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών της ΕΕ. Κοινή κατευθυντήρια γραμμή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους κόμβους αυτούς είναι η ανεξαρτησία τους από τις εθνικές κυβερνήσεις, οι οποίες μπορούν να γνωμοδοτούν και να συνεισφέρουν αλλά όχι να ελέγχουν, εν μέρει ή εν όλω, τη λειτουργία και τα συμπεράσματα των παρατηρητηρίων παραπληροφόρησης.

Έχοντας μελετήσει και αξιολογήσει ενδελεχώς την υφιστάμενη κατάσταση, και κατόπιν διαδικασίας ακροάσεων με αρμόδιους φορείς,¹⁸ η ΕΕΒΤ κατέληξε σε μια συνοπτική ταξινόμηση των προτεινόμενων πολιτικών γύρω από τρεις βασικούς άξονες: α) ανάπτυξη

⁹ Humprecht, E., Esser, F., & Van Aelst, P. (2020). Resilience to online disinformation: A framework for cross-national comparative research. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 493-516. Βλ. επίσης https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/how-s-life-in-the-digital-age_9789264311800-en#page149

¹⁰ Βλ. <https://en.unesco.org/themes/information-ethics>

¹¹ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-appoints-members-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>

¹² Matasick, C., Alfonsi, C., & Bellantoni, A. (2020). Governance responses to disinformation: How open government principles can inform policy options (OECD Working Papers on Public Governance No. 39). Paris: OECD.

¹³ <https://www.broadbandcommission.org/publication/balancing-act-counteracting-digital-disinformation/>

¹⁴ Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Irene Khan on “Disinformation and freedom of opinion and expression”, Human Rights Council (2021), <https://undocs.org/A/HRC/47/25>

¹⁵ Βλ. ενδεικτικά τις περιπτώσεις της Σουηδίας (www.mpf.se/en/) και του Η.Β. (<https://gcs.civilservice.gov.uk/blog/how-we-are-fighting-the-spread-of-false-coronavirus-information-online/>).

¹⁶ <https://edmo.eu/>

¹⁷ <https://edmo.eu/2021/05/26/national-edmo-hubs-announced/>

¹⁸ Στις ακροάσεις που διενεργήθηκαν στις 3 και 4 Φεβρουαρίου 2022, κλήθηκαν και παρευρέθηκαν οι εξής εκπρόσωποι φορέων: 1) Αιμίλιος Περδικάρης (ΑΠΕ-ΜΠΕ), 2) Νίκος Σαρρής (EDMO), 3) Ελπίδα Βαμβακά (Homo Digitalis), 4) Δημήτρης Αλικάκος (Ellinika Hoaxes), 5) Θεοχάρης Φιλιππόπουλος (ΕΝΕΔ), 6) Γιώργος Πλειός (Τμ. ΕΜΜΕ, ΕΚΠΑ), 7) Αναστάσιος Οικονόμου (ΕΡΤ), 8) Γιάννης Εμίρης (ΕΚ Αθηνά), Μανώλης Πλειώνης (ΕΑΑ), & Νίκος Δεμερτζής (ΕΚΚΕ), ως αντιπροσωπεία της Συνόδου των ΕΚ, 9) Νίκος Παναγιώτου & Ανδρέας Βέγλης (Τμ. Τμήμα Δημοσιογραφίας & ΜΜΕ, ΑΠΘ), 10) Μπέττυ Τσακαρέστου (Τμ. Επικοινωνίας, Μέσων & Πολιτισμού, Πάντειο Πανεπιστήμιο), 11) Κλημεντίνη Διακομανώλη (αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα), 12) Αθανάσιος Κουτρομάνος & Γεώργιος Αναγνωσταράς (ΕΣΡ), 13) Βασίλης Βασιλόπουλος (Civic Information Office). Σχετική πρόσκληση εστάλη και στην ΕΣΗΕΑ.

υπηρεσιών επαλήθευσης ισχυρισμών και ειδήσεων, β) βελτίωση των δεξιοτήτων, του γραμματισμού και της παιδείας στα Μέσα και ενδυνάμωση των εμπλεκόμενων μερών (πολίτες, δημοσιογράφοι, ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς), γ) βελτίωση της διαφάνειας και προώθηση ενός κώδικα ηθικής και δεοντολογίας.

α) Ανάπτυξη υπηρεσιών επαλήθευσης ισχυρισμών και ειδήσεων

Βασική και άμεσα εφαρμόσιμη κατεύθυνση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος της παραπληροφόρησης, είναι η προώθηση και ενίσχυση συνεργατικών πρωτοβουλιών διασταύρωσης, εξακρίβωσης και επαλήθευσης (επιβεβαίωσης ή διάψευσης) ελέγχιμων ισχυρισμών και ειδήσεων, που διαδίδονται από οποιαδήποτε πηγή μέσα στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον.¹⁹

Πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει ότι, ιδίως στον χώρο της υγείας, δεν πρέπει να παραβλέπονται ψευδείς ή παραπλανητικοί ισχυρισμοί με το σκεπτικό ότι δεν αναπαράγονται στα επίσημα ΜΜΕ. Εδώ, η ορθή αντιμετώπιση συνίσταται στην άμεση διάψευση βάσει έγκυρης έρευνας και αντικειμενικών στοιχείων και επιχειρημάτων,²⁰ με έμφαση στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη δημοσιοποίηση, όσο πιο κοντά γίνεται στην απαρχή του φαινομένου. Η αντιμετώπιση αυτή οφείλει να συμπεριλάβει τη χρήση κατάλληλων τεχνολογικών εργαλείων που θα βοηθούν στην εύρεση και τον χαρακτηρισμό/αξιολόγηση (ελέγχιμων) ισχυρισμών και ειδήσεων, αλλά οι τελικές αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με συνεργασία εξειδικευμένων επιστημόνων/ερευνητών.²¹

Η σύσταση ενός ανεξάρτητου **Εθνικού Παρατηρητηρίου Παραπληροφόρησης** θα μπορούσε να εξυπηρετήσει αυτόν τον σκοπό. Ωστόσο, το Παρατηρητήριο πρέπει να είναι η κορυφή της πυραμίδας ενός ευρύτερου οργάνου (οικοσυστήματος) διεπιστημονικής δικτύωσης, με ειδικούς που θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, ο καθένας από τον δικό του χώρο, όταν αυτό χρειαστεί. Ένας τέτοιος «πολυμελής» φορέας οφείλει να διασυνδέει ερευνητές δημοσιογράφους, επιστήμονες από διαφορετικούς κλάδους (τεχνολογία, φυσικές, ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες), πολιτικούς εκπροσώπους, ακόμα και εκπροσώπους της κοινωνίας πολιτών και των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης. Αποστολή του θα είναι να γνωμοδοτεί και να φροντίζει για τη δημοσιοποίηση των στοιχείων και τη διαχείριση των κατευθύνσεων που εκπονούνται, αλλά και να υποστηρίζει επιμέρους πρωτοβουλίες κατά της παραπληροφόρησης.

β) Βελτίωση των δεξιοτήτων, του γραμματισμού και της παιδείας στα Μέσα και ενδυνάμωση των εμπλεκόμενων μερών (πολίτες, δημοσιογράφοι, ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς)

Σε αυτό το πλαίσιο, κρίνεται σημαντικό να αναπτυχθούν συντονισμένες, στοχευμένες και πολυεπίπεδες εκπαιδευτικές εκστρατείες για τη χρήση των ψηφιακών πολυμέσων και εργαλείων, τόσο σε σχολεία και πανεπιστήμια, όσο και σε εφαρμογές δια βίου μάθησης (δεξιότητες και γραμματισμός στην πληροφορία, τα δεδομένα και τους αλγόριθμους,

¹⁹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/digital-transformation-news-media-and-rise-disinformation-and-fake-news>

²⁰ <https://www.niemanlab.org/2021/11/address-dont-sidestep-health-misinformation-to-debunk-falsehoods-study-finds/>

²¹ Σημειώνεται εδώ η αναγκαιότητα για διαδικασίες επαγγελματοποίησης και πιστοποίησης ελεγκτών αξιοπιστίας ειδήσεων (fact-checkers), αλλά και για παροχή στους ερευνητές αυξημένης πρόσβασης σε δεδομένα. Βλ. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan/strengthening-eu-code-practice-disinformation_en

τεχνολογικός και ψηφιακός γραμματισμός, παιδεία στα Μέσα).²² Τέτοιου είδους εκπαίδευση οφείλει να βοηθά τους ψηφιακούς χρήστες να αξιολογούν καλύτερα την ποιότητα και την επιχειρηματολογία των πηγών πληροφόρησης και να διαχειρίζονται τον ρόλο τους ως πιθανών φορέων αναπαραγωγής ή διάδοσης ανακριβών, ψευδών, ή παραποιημένων στοιχείων.

Γενικότερα, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται μέτρα ώστε να προάγεται η κουλτούρα αναζήτησης της αλήθειας και η ανάπτυξη *κριτικής σκέψης* μεταξύ των ψηφιακών χρηστών. Ιδιαίτερη σημασία έχει η εκπαίδευση στον εντοπισμό της πηγής της πληροφορίας, στη διερεύνηση της αξιοπιστίας της, στον έλεγχο της εγκυρότητάς της και στη διασταύρωση διαφορετικών πηγών για το ίδιο θέμα,²³ ειδικά στις αβέβαιες συνθήκες της υγειονομικής κρίσης. Επιπλέον, η ψηφιακή εκπαίδευση πρέπει να είναι προσβάσιμη στις πιο ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας, ιδίως στους νέους και τους ηλικιωμένους, ως αναπόσπαστο μέρος μιας μελλοντοστραφούς προσέγγισης δια βίου μάθησης.

Για τους δημοσιογράφους, η ενδυνάμωση συνδέεται με την εξασφάλιση επαρκών πόρων και συνθηκών επαγγελματικής αυτονομίας, όσο και με τις απαραίτητες γνώσεις και ικανότητες/πολυγραμματισμούς προκειμένου να ασκούν αποτελεσματικά το επάγγελμά τους και να παρέχουν ειδήσεις υψηλής ποιότητας σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον που ήδη είναι επιβαρυνόμενο από την παραπληροφόρηση.

γ) Ο τεχνοθηκός προβληματισμός. Η βελτίωση της διαφάνειας και η προώθηση ενός κώδικα ηθικής και δεοντολογίας

Η ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας του συνολικού οικοσυστήματος των Μέσων, ψηφιακών ή παραδοσιακών, θεωρείται θεμελιώδης για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης. Εργαλεία για την επαλήθευση περιεχομένου, τον έλεγχο και την αναφορά ψευδών, παραποιημένων ή παραπλανητικών ειδήσεων στο ψηφιακό περιβάλλον ενδυναμώνουν τους πολίτες επιτρέποντάς τους να αξιολογούν την ακρίβεια των ειδήσεων και την αξιοπιστία των πηγών. Επίσης, ενδυναμώνουν συνολικά την κοινωνία παρέχοντας τα μέσα και τα δεδομένα για να κατανοηθούν οι ποικίλοι τρόποι με τους οποίους εξαπλώνεται η παραπληροφόρηση.

Από τη σκοπιά του τεχνοθηκού προβληματισμού, θεμελιώδης είναι η αρχή της αποφυγής πρόκλησης βλάβης των αποδεκτών της πληροφορίας μέσω της παραπληροφόρησης και της εσφαλμένης πληροφόρησης, εν γένει η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους, μεταξύ των οποίων το δικαίωμα στην έγκυρη πληροφόρηση κατέχει πρωτεύουσα θέση. Η εξαπάτηση και η παραπλάνηση των χρηστών, η χειραγώγηση του περιεχομένου που μεταδίδεται είτε ψηφιακά είτε με συμβατικούς τρόπους, είναι ηθικά αθέμιτες. Προσβάλλουν την προσωπικότητα των αποδεκτών, υπονομεύοντας θεμελιώδη όρο της αυτονομίας τους. Δύνανται να προκαλέσουν βλάβη σε άτομα, απειλώντας τη φυσική και ψυχολογική ακεραιότητά τους, αλλά και να υπονομεύσουν δημόσια αγαθά, όπως η υγεία (βλ. διάδοση ψευδών ή παραποιημένων ειδήσεων σε σχέση με την πανδημία, τον εμβολισμό, τα μέτρα προστασίας, κ.λπ.). Η ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης όλων των προσώπων αποτελεί έννοια γένους για την προστασία μιας σειράς ομιλιακών ενεργημάτων, κατά την ηθική της επικοινωνίας. Όμως η ελευθερία της έκφρασης (που αφορά σε πρόσωπα) και η διαφορετική, κατά την κανονιστική σημασία της, ελευθερία του Τύπου/των Μέσων (που αφορά στην αναγνώριση της πολυφωνίας και στην προστασία των Μέσων -συμβατικών και ψηφιακών- έναντι της λογοκρισίας) δεν είναι απεριόριστες. Οριοθετούνται από τα δικαιώματα των αποδεκτών της πληροφόρησης να μην καθίστανται οι τελευταίοι αντικείμενα εξαπάτησης, παραπλάνησης ή χειραγώγησης.

²² Βλ. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/media-literacy>

²³ Βλ, πχ, <https://repository.ifla.org/handle/123456789/167> , https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/fighting-disinformation/identifying-conspiracy-theories_el

Η εν γένει εναρμόνιση των παραδοσιακών και των νέων ψηφιακών Μέσων με κώδικες/αρχές/κριτήρια τεκμηριωμένης/θεμιτής ηθικής συμπεριφοράς είναι απαραίτητη για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης, όσο και για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών στον Τύπο και τις ηλεκτρονικές πύλες/πλατφόρμες ειδησεογραφικής ενημέρωσης. Επίσης, είναι κρίσιμο, η καταπολέμηση της παραπληροφόρησης να επιχειρείται υπό το φως των αρχών της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας και με βάση την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης (μέσω της ανάρτησης διαδικτυακού περιεχομένου) και του δικαιώματος στην ασφαλή και έγκυρη πληροφόρηση, καθώς και μεταξύ του δικαιώματος πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία και της απαίτησης προστασίας από παραπλανητικές και κακόβουλες ειδήσεις.

Προς αυτή την κατεύθυνση, η Πολιτεία, οι πλατφόρμες, τα Μέσα Ενημέρωσης και οι οργανισμοί διασταύρωσης ειδήσεων οφείλουν να συνεργαστούν για την προστασία των ως άνω δικαιωμάτων, τον σεβασμό της δεοντολογίας των αρμοδίων επαγγελματικών ενώσεων και την υιοθέτηση σαφών, υπεύθυνων, δίκαιων και ευρέως αποδεκτών κανόνων συμπεριφοράς και λειτουργίας στο νέο, προηγμένο τεχνολογικό περιβάλλον. Τούτο μπορεί να υλοποιηθεί με δύο τρόπους:

- ακολουθώντας μια προσέγγιση αυτορρύθμισης που επιτρέπει στους δημοσιογράφους και τις πλατφόρμες να ορίζουν τους δικούς τους κώδικες και κανόνες και να ελέγχουν την εφαρμογή τους,
- εφαρμόζοντας έναν κοινό συμφωνημένο κανονισμό/κώδικα ηθικής και δεοντολογίας σε Μέσα Ενημέρωσης και πλατφόρμες και παρακολουθώντας την συμμόρφωση μέσω της ενεργοποίησης αρμόδιων ανεξάρτητων αρχών, αναδεικνύοντας τις καλές πρακτικές και δημοσιοποιώντας περιπτώσεις ψευδών ή παραπλανητικών ειδήσεων και τίτλων. Η συμβολή των ανεξάρτητων αρχών, όπως το ΕΣΡ και η ΑΠΔΠΧ, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και με βάση τις καλές πρακτικές που έχουν διαμορφωθεί σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, μπορεί εν προκειμένω να είναι σημαντική.